

З огляду на наведені аспекти проблеми права власності на природні об'єкти та комплекси необхідно особливо наголосити, що існує нагальна потреба більш поглибленій розробці її концептуальних засад. Одночасно слід вказати, що подальше її опрацювання є досить перспективним також з точки зору теорії екологічного права й чинного законодавства

Статівка А. М.

доктор юридичних наук, професор
кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПРАВОВІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОХОЛДИНГІВ В УКРАЇНІ

Трансформаційні зміни, які відбулися внаслідок переходу України до ринкових відносин, сприяли появі нових господарюючих суб'єктів, серед яких ключову роль на сьогодні відіграють агрохолдинги.

Незважаючи на значну поширеність цих суб'єктів, спеціальне правове регулювання їх діяльності на сьогодні відсутнє та здійснюється на підставі загальних положень Господарського Кодексу (ГК) та Закону України від 15 березня 2006 р. «Про холдингові компанії в Україні», яким передбачено, що холдингова компанія це акціонерне товариство, яке володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств.

Основним шляхом створення агрохолдингів як форми організації агропромислового виробництва є інвестування капіталу, вітчизняного чи іноземного походження, спочатку в переробну промисловість, що забезпечує значно швидший його обіг і окупність. Наступним етапом капіталовкладень є сфера збуту продукції через розбудову логістики і власної торговельної мережі. З накопиченням необхідних фінансових ресурсів уже на третій стадії створюється власне сільськогосподарське виробництво через оренду земельних і частково майнових паїв й закупівлю необхідних ресурсів.

Враховуючи вищенаведене, можна констатувати, що агрохолдингова компанія є специфічною формою володіння корпоративними правами,

за якої материнська компанія, маючи контрольний пакет акцій інших підприємств, управляє ними, контролюючи їх діяльність, при їх об'єднанні в єдину організаційно-правову структуру з відповідними метою та цілями.

При цьому до їхнього складу обов'язково повинні входити суб'єкти, які мають землі сільськогосподарського призначення на праві власності або на праві оренди, що в свою чергу призводить до монополізації ринку землі. Зокрема, станом на 1 січня 2014 року до десятки найбільших агрохолдингів входять ті, земельний банк яких становить від 146,8 до 532, 0 тисяч гектарів земель. При цьому у західноєвропейських країнах не існує холдингових структур з земельним банком більш ніж десять тисяч гектарів одиниці, а великими агропромисловими компаніями вважаються ті, у володінні або оренді яких знаходиться 2-3 тисячі гектарів землі.

Така ситуація призводить до виснаження, деградації земель сільськогосподарського призначення, їх нераціонального використання. Адаптивність агрохолдингів спрямована на отримання надприбутків шляхом агропромислової інтеграції через контролювання всього спектру виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції. При цьому дочірні підприємства, які входять до такої компанії найчастіше є суб'єктами державної підтримки та підлягають спрощеній системі оподаткування. Внаслідок того, що материнські компанії агрохолдингів, як правило, зареєстровані у містах держави та за її межами, місцеві бюджети сільських територіальних громад не отримують від них фінансових надходжень.

Використовуючи земельні ресурси регіонів, агрохолдинги мають єдину мету отримання прибутку, при цьому соціальний аспект розвитку сільських територій залишається поза увагою. Така ситуація призводить до подальшої деградації соціальної сфери села: підвищення рівня безробіття, міграції, занепаду об'єктів соціальної інфраструктури.

Таким чином, діяльність агрохолдингів не сприяє соціальному розвитку сільських територій, оскільки, ці суб'єкти не беруть участі у відновленні соціальної інфраструктури села, при цьому активно користуючись її об'єктами: дорогами, мережами електро-, водо-, газопостачання тощо.

Очевидно, що актуальним на сьогодні залишається питання правового врегулювання діяльності таких структур шляхом законодавчого обмеження розмірів земельних ділянок, які можуть перебувати на праві

власності та оренди у агрохолдингів, виключення їх із кола суб'єктів державної підтримки та здійснення заходів стосовно зобов'язання сприяти розвитку соціальної сфери села через надання додаткових робочих місць сільським жителям.

Особливо важливим є вирішення питання щодо оподаткування діяльності таких структур. У цьому аспекті доцільними є пропозиції окремих фахівців стосовно необхідності установити зобов'язання агрохолдингів сплачувати частину податкових платежів до відповідного бюджету за місцезнаходженням використовуваних ними земельних площ, розмір яких може визначатися, виходячи з площі земельних ділянок, що використовуються для виробництва сільськогосподарської продукції. Такий підхід сприятиме розвитку соціальної сфери села та забезпечить інтереси територіальних громад.

Уркевич В. Ю.

доктор юридичних наук, професор
кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

ПРО ПРАВОВІДНОСИНИ У СФЕРІ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Категорія «продовольча безпека» застосовується у національному науковому обігу відносно недавно, хоча у країнах Європи правові питання продовольчої безпеки почали розроблятися у 70-ті роки ХХ ст. За ст. 2 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 р., № 1877-IV продовольча безпека визначається як захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності. Охарактеризуємо правовідносини у сфері продовольчої безпеки України як різновид правовідносин аграрних.

Аграрними правовідносинами можна вважати врегульований нормами права (аграрного та інших галузей) комплекс суспільних відносин, що виникають між сільськогосподарськими товаровиробниками